

Financiranje ruralnog razvoja sredstvima EU na području Općine Čepin

Kajan, Lara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:692336>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Lara Kajan

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

**Financiranje ruralnog razvoja sredstvima EU
na području Općine Čepin**

Završni rad

Osijek, 2023.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Lara Kajan

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

**Financiranje ruralnog razvoja sredstvima EU
na području Općine Čepin**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. Dr.sc Olgica Klepač, mentor
2. Izv.prof.dr.sc. Snježana Tolić, član
3. Prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, član

Osijek, 2023.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Poljoprivredni fakultet u Osijeku
Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Agroekonomika

Završni rad

Lara Kajan

Financiranje ruralnog razvoja sredstvima EU na području Općine Čepin

Sažetak:

U radu je prikazano financiranje ruralnog razvoja sredstvima EU na području Općine Čepin. Cilj rada je opisati i analizirati stanje Općine Čepin s obzirom na demografske i ekonomske pokazatelje s kratkim pregledom mogućnosti financiranja i razvoja općina iz Fondova Europske unije. Uvodni dio rasprave opisuje osnovna demografsko-razvojna obilježja Općine Čepin, čiji je razvoj u fokusu rada. Stoga, rasprava započinje opisom glavnih geografskih obilježja Općine, pregledom broja stanovnika i gustoće naseljenosti, migracijskih trendova, te infrastrukturne opremanosti naselja u sklopu Općine, s fokusom na obrazovanje. Analizirani su i podaci o nezaposlenosti kao i indeks razvijenosti Općine Čepin. U radu su prikazani projekti financirani iz Europske Unije koje je provodila Općina Čepin od 2013.-2023. godine. Zaključak rada je da u Općini Čepin najviše se razvija poduzetništvo koje utječe na razvoj cijele Općine Čepin jer se ostvaruje veća mogućnost za zapošljavanje. Upravo te mjere će doprinjeti privlačenju i ostanku mladih obitelji u Čepinu.

Ključne riječi: ruralni razvoj, fondovi EU, Općina Čepin

23 stranica, 5 slika, 8 tablice, 14 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
Undergraduate university study Agriculture, department of Agroeconomic

BSc Thesis

Lara Kajan

EU financing of rural development in the area of Čepin municipality

Summary:

The paper presents the financing of rural development through EU funds in the area of the Municipality of Čepin. The goal of the paper is to describe and analyze the state of the Municipality of Čepin considering demographic and economic indicators with a brief overview of the possibilities for financing and development of municipalities from European Union Funds. The introductory part of the discussion describes the basic demographic-development characteristics of the Municipality of Čepin, whose development is the focus of the work. Thus, the discussion begins with a description of the main geographical features of the municipality's location, an overview of the population number and density, migration trends, and the infrastructure of settlements within the municipality, with a focus on education. Unemployment data and the development index of the Municipality of Čepin were also analyzed. The paper presents projects funded by the European Union that the Municipality of Čepin has implemented from 2013-2023. The conclusion of the paper is that entrepreneurship is the most developing in the Municipality of Čepin, which affects the development of the entire Municipality of Čepin because it provides greater employment opportunities. These measures will contribute to attracting and retaining young families in Čepin.

Keywords: rural development, EU funds, Čepin Municipality

23 pages, 5 pictures, 8 tables, 14 references

BSc Thesis is stored: in the Library of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek and in the digital repository of graduate and final thesis of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. MATERIJAL I METODE.....	2
3. REZULTATI I RASPRAVA.....	3
3.1. OBILJEŽJA RAZVOJA OPĆINE ČEPIN.....	3
3.2. FINANCIRANJA RAZVOJNIH PROJEKTA OPĆINE ČEPIN	9
3.2.1. EUROPSKI FOND ZA REGIONALNI RAZVOJ (EFRR).....	9
3.2.2. KOHEZIJSKI FOND	10
3.2.3. EUROPSKI SOCIJALNI FOND	11
3.3. RAZVOJNI PROJEKTI U OPĆINI ČEPIN OD 2013.-2023.	12
3.3.1. KLJUČNI PROJEKTI ZA RAZVOJ OPĆINE	13
4. ZAKLJUČAK.....	21
5. POPIS LITERATURE.....	22

1. UVOD

Suvremeni ruralni prostori i lokalne zajednice danas su suočeni s brojnim izazovima izazvanima procesima depopulacije, starenja stanovništva, te općenito sve lošijim socio-ekonomskim pokazateljima koji čine ovaj prostor slabije poželjnim za život. U tom kontekstu, europske politike kroz programe ruralnog razvoja te kohezijske politike daju značajan okvir za poticanje diverzifikacije ruralnih ekonomija i poticanje ujednačenog regionalnog razvoja putem svojih fondova. Općina je značajan lokalni akter i pokretač razvoja svoga područja. Ipak, različite su potrebe i različite mogućnosti s obzirom na geografski smještaj, ekonomska potencijale i ljudske resurse svake općine.

Čepin je smješten u mikroregiji Dravsko-dunavske nizine istočnohrvatske ravnice, 10 km jugozapadno od grada Osijeka. Najveće je naselje u Republici Hrvatskoj s površinom od 64,73 km². Općinu Čepin čine mjesta Čepin, Beketinci, Čepinski Martinci, Čokadinci i Livana te u njoj stanuje 9733 stanovnika. Najznačajniji fondovi i programi za financiranje razvojnih projekata Općine Čepin su Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond i Europski socijalni fond.

Projekti sufinancirani iz EU u Općini Čepin od 2013.-2023. su energetska obnova objekata u vlasništvu Općine, izgradnja mreže biciklističkih staza, izgradnja reciklažnog dvorišta, izgradnja poduzetničke zone, izrada projektne dokumentacije za obnovu utvrde Korod, izgradnja Agroparka – tržnice na malo, rekonstrukcija javne rasvjete i izgradnja kružnog toka u centru Čepina.

Rad je, uz uvod, zaključak i literaturu, koncipiran u 5 poglavlja. U drugom poglavlju prikazana je metodologija izrade rada. Treće poglavlje sadrži kratak pregled obilježja razvoja Općine Čepin. Treće poglavlje opisuje fondove iz kojih je Općina Čepin dobivala financiranje, a to su: Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond te Kohezijski fond te su na kraju prikazani provedeni projekti koje je sufinancirala Europska Unija u Općini Čepin.

2. MATERIJAL I METODE

Osnovno pitanje na koje rad želi odgovoriti je u kojoj mjeri je Općina Čepin sudjelovala u privlačenju sredstava iz fondova Europske unije.

Cilj rada je opisati i analizirati stanje Općine Čepin s obzirom na demografske i ekonomske pokazatelje s kratkim pregledom mogućnosti financiranja i razvoja općina iz Fondova Europske unije. Fokus rada je usmjeren na analizu projekata financiranih iz EU provedenih ili u provedbi na području Općine Čepin s obzirom na to iz kojih fondova su projekti financirani i u kojem iznosu te koja je područja time Općina posebno razvijala.

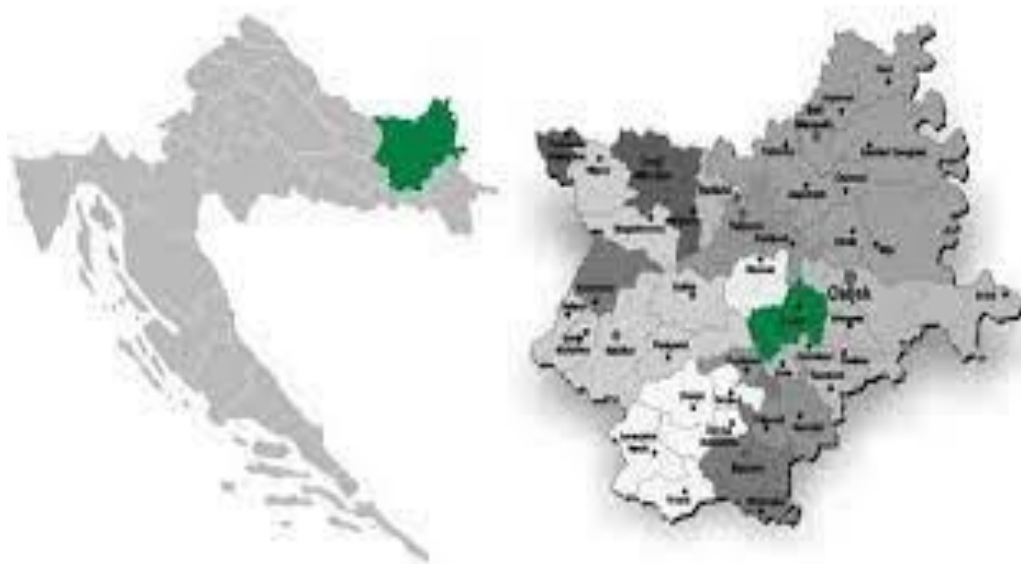
Za postizanje ciljeva rada, neki od najvažnijih izvora informacija i podataka su bile internetske stranice Općine Čepin te njihovi planski razvojni dokumenti, posebno Plan razvoja Općine Čepin za razdoblje od 2021. do 2027. Značajnim izvorom informacija bile su i službene internetske stranice Državnog zavoda za statistiku, važne za opis demografskog i ekonomskog stanja i razvojnih perspektiva Općine Čepin. Dodatno, za ključnu analizu rada, kontaktirane su i odgovorne osobe u Općini Čepin koje su pružile značajne informacije o privlačenju sredstava iz Europskih fondova te provedbi projekata u kojima je sudjelovala Općina.

3. REZULTATI I RASPRAVA

S obzirom na postavljen osnovni okvir rada, uvodni dio rasprave opisuje osnovna demografsko-razvojna obilježja Općine Čepin, čiji je razvoj u fokusu rada. Stoga, rasprava započinje opisom glavnih geografskih obilježja smještaja Općine, pregledom broja stanovnika i gustoće naseljenosti, migracijskih trendova, te infrastrukturne opremanosti naselja u sklopu Općine, s fokusom na obrazovanje. Analizirani su i podaci o nezaposlenosti kao i indeks razvijenosti Općine.

3.1. Obilježja razvoja općine Čepin

Čepin je smješten u mikroregiji Dravsko-dunavske nizine istočnohrvatske ravnice, 10 km jugozapadno od grada Osijeka. Najveće je naselje u Republici Hrvatskoj s površinom od 64,73 km². Mjesto je središte Općine Čepin, osnovane 29. travnja 1993. godine, i po broju stanovnika najveća je i općina, koja je treća po veličini jedinica lokalne samouprave u Osječko-baranjskoj županiji. Općinu Čepin čine mjesta Čepin, Beketinci, Čepinski Martinci, Čokadinci i Livana (cepin.hr).

Slika 1. Položaj Općine Čepin u Osječko-baranjskoj županiji (izvor: https://www.cepin.hr/images/doc/Plan%20razvoja%20op%C4%87ine%20%C4%8Cepin%20za%20razdoblje%20do%202027._final_oznaka%20vidlj.pdf)

Područje Općine Čepin je dio šireg, nizinskog i ravničarskog područja Osječko-baranjske županije, odnosno šireg prostora Istočne Hrvatske i zauzima nizinski dio ovog prostora, s udjelom od 2,5% prostora Županije. Općina ukupno zauzima površinu od 120,64 km². U svom okruženju, općina Čepin na sjeveroistoku graniči područjem Grada Osijeka, na sjeveru područjem općine Petrijevci, na sjeverozapadu područjem općine Bizovac, na zapadu područjem općine Podgorač, na jugozapadu područjem općine Punitovci, na jugu područjem općina Vuka i Vladislavci te na jugoistoku područjem općine Antunovac. Nizinski prostor nastao modeliranjem riječnih tokova Drave, Save i Dunava te njihovih pritoka pripada tipu akumulacijskog reljefa. Stoga je prostor općine Čepin područje akumulacijske nizine, u kojoj se ipak mogu izdvojiti različite reljefne cjeline: terasu Drave i aluvijalnu ravan Vuke. U skladu s osobinama reljefa, kreću se i nadmorske visine koje opadaju od sjevera i sjeveroistoka prema jugu. Prosječne nadmorske visine naselja na prostoru Općine kreću se u rasponu od 88-94 m.n.v. (Općina Čepin, 2022).

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine gustoća naseljenosti Općine Čepin bila je 96,1 stanovnika/km², dok je prema posljednjem popisu iz 2021. godine 80,6 stanovnika/km². Gustoća stanovanja najmanja je u Čokadincima sa 13 stanovnika po kvadratnom kilometru, dok je najveća u Čepinu gdje na jednom kvadratnom kilometru stanuje oko 125 stanovnika (dzs.hr).

Tablica 1. Kretanje broja stanovnika po naseljima Općine Čepin

Naselje	Broj stanovnika po popisnim godinama			
	1991.	2001.	2011.	2021.
Beketinci	755	700	613	517
Čepin	8 745	9 502	9 500	8 045
Čepinski Martinci	753	700	663	522
Čokadinci	252	183	173	128
Livana*	634	750	650	521
Ovčara*	1 146	1 066	-	-

Izvor: www.dzs.hr

Kada je, pak, broj stanovnika u pitanju, prema popisu stanovništva iz 1991. godine na području tadašnje Općine Čepin živjelo je 12 285 stanovnika, dok se 2001. godine bilježi rast broja stanovnika Općine na 12 901 stanovnika. Do sljedećeg popisa stanovnika bilježi se pad broja stanovnika te je Općina Čepin 2011. godine imala ispod 12 tisuća stanovnika, točnije 11 599 stanovnika. Daljnji trend smanjivanja broja populacije potvrdili su i podaci posljednjeg popisa iz 2021. godine kada je bilo ukupno 9 733 stanovnika (dzs.hr).

Prema podacima u Tablici 1. može se vidjeti kako je Općina Čepin od 2011. počela bilježiti negativan trend u broju stanovnika po naseljima. U Beketincima se od 2011. do 2021. godine bilježi najmanji pad broja stanovnika od 96 stanovnika, dok je u Čepinu najveći pad broja stanovnika i iznosi 1455 stanovnika. U Čepinskim Martincima je 141 stanovnika, dok u Livani iznosi 129 stanovnika (dzs.hr).

Tablica 2. Doseljeno i odseljeno stanovništvo od 2013. do 2020. godine na području Općine Čepin

Godina	Broj stanovnika		
	Ukupno doseljeno	Ukupno odseljeno	Odseljeno u inozemstvo
2013.	149	254	29
2014.	182	280	64
2015.	155	296	93
2016.	192	393	181
2017.	156	402	171
2018.	224	301	144
2019.	219	356	147
2020.	212	273	94

Izvor: www.dzs.hr

Značajnim za prikazani trend opadanja stanovnika su i podaci o doseljavanju i odseljavanju stanovništva Općine Čepin. Analizom tih kretanja, koji su prikazani u Tablici 2., može se uočiti trend povećanja iseljavanja u odnosu na doseljavanje. Također se može primijetiti kako je od 2016. godine značajno porastao broj odseljavanja u inozemstvo. Objašnjenje se može tražiti u činjenici da je Hrvatska 1. srpnja 2013. godine ušla u Europsku uniju čime su nestale poteškoće pri odlasku na rad u inozemstvo (dzs.hr).

Unatoč opadanju broja stanovnika, Općina Čepin i dalje ima razvijenu obrazovnu infrastrukturu i usluge; posjeduje dvije osnovne škole i vrtić. Dječji vrtić Zvončić organiziran je za provedbu redovnog cjelovitog odgojno-obrazovnog rada. Optimalan kapacitet djece je 180, odnosno 2 jaslíčke i 5 vrtićkih skupina. Općina Čepin je u 2021. godini otkupila zgradu dječjeg vrtića čime DV "Zvončić" više nije u sastavu osječkih vrtića, već samostalna ustanova u vlasništvu Općine. U Općini Čepin nastava se provodi u četiri škole, Osnovnoj školi Miroslava Krleže i Osnovnoj školi Vladimira Nazora koji se sastoji od matične škole i dvije područne škole. Matična škola je Osnovna škola Vladimira Nazora, a u njenom sastavu djeluju Područna škola Čepinski Martinci. U istom sastavu je djelovala Područna škola Brijesće koja je odvajanjem pripojena OŠ Cvjetno. U Područnim školama nastava se provodi od 1.- 4. razreda, dok je nastava od 5.-8. razreda organizirana u Matičnoj školi. Učenici od 5.-8. razreda iz Brijesća, Čepinskih Martinaca, Livane i dijela Osijeka u Matičnu školu dolaze organizirano autobusima. Osnovna škola Vladimira Nazora jedna je od najvećih škola u Osječko-baranjskoj županiji. U 2018. i 2019. godini provedena je energetska obnova matična zgrada OŠ Vladimir Nazor u ukupnoj vrijednosti od 4,97 milijuna kuna i škole OŠ „Miroslava Krleže“ ukupne vrijednosti 4 milijuna kuna dok su radovi na Područnoj školi Čepinski Martinci iznosili 810.000,00 kuna (Općina Čepin, 2022).

Nezaposlenost je vrlo često istaknuta kao jedan od ključnih problema ruralnih zajednica, i učestali ekonomski razlog napuštanja ruralnih područja. Nezaposlenost je stanje osobe sposobne za rad koja ne može naći zaposlenje primjereno svojim sposobnostima i kvalifikacijama uz uobičajeni dohodak, nadnicu, plaću ili kakvu drugu vrstu zarade (enciklopedija.hr).

Tablica 3. Broj registriranih nezaposlenih osoba na području Općine Čepin po dobi i spolu
(2022. god.)

Registrirane nezaposlene osobe		
Dobna skupina	Spol	Čepin
Sve nezaposlene osobe	Ukupno	477
	Žene	291 (61%)
15 -19	Ukupno	25
	Žene	12 (48%)
20 – 24	Ukupno	63
	Žene	34 (53,9%)
25 – 29	Ukupno	50
	Žene	27 (54%)
30 – 34	Ukupno	34
	Žene	17 (50%)
35 – 39	Ukupno	51
	Žene	33 (64,7%)
40 – 44	Ukupno	38
	Žene	25 (65,8%)
45 – 49	Ukupno	37
	Žene	24 (64,9%)
50 – 54	Ukupno	57
	Žene	39 (68,4%)
55 – 59	Ukupno	72
	Žene	52 (72,2%)
60 i više	Ukupno	49
	Žene	28 (57,1%)

Izvor: hzz.hr

Najveći broj nezaposlenih na području Općine Čepin je među osobama životne dobi od 55 do 59 godina, a zatim među mladima od 20 do 24 godine. Može se primijetiti da je među mlađom populacijom približan omjer žena i muškaraca koji su nezaposleni, dok iznad 35

godina naglo raste udio nezaposlenih žena u odnosu na muškarce. Može se primjetiti kako je gotovo u većini dobnih skupina veći broj nezaposlenih žena (Tablica 3.). S obzirom na dostupne podatke, to znači da je stopa nezaposlenosti u Općini Čepin 2022. godine bila oko 4,9%, što je ispod prosjeka Osječko-baranjske županije koja iznosi 5,63%. (hzz.hr) Ovaj podatak sugerira da Čepin uspješno koristi svoje resurse, te da su poduzete mjere za borbu protiv nezaposlenosti u tom području efektivne. Međutim, važno je napomenuti da iako je stopa nezaposlenosti u Čepinu niža od prosjeka županije, potrebno je kontinuirano raditi na poboljšanju ekonomske situacije.

U konačnici, pitanje je i koji je stupanj razvijenosti Općine Čepin? Prema posljednjoj Odluci o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 132/2017) koja je na snazi od 1. siječnja 2018. godine, Osječko-baranjska županija razvrstana je u II. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave te se prema vrijednosti indeksa razvijenosti (96,01) svrstava u prvu polovinu ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave. Općina Čepin je prema istoj Odluci (NN 132/2017) svrstana u IV. skupinu jedinica lokalne samouprave prema indeksu razvijenosti (98,98) te se tako nalazi u prvoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave. U usporedbi s prethodnim razdobljem procjenjivanja indeksa razvijenosti (2013.), Osječko-baranjska županija i Općina Čepin su prema stupnju razvijenosti ostvarile napredak. Županija je u prethodnoj procjeni imala indeks razvijenosti 46,01 te je pripadala I. skupini jedinica područne (regionalne) samouprave, dok je Čepin s indeksom razvijenosti 77,36 pripadao III. skupini jedinica lokalne samouprave (Općina Čepin, 2022).

Dakle, prethodni podaci pokazuju da, iako postoje određene prednosti geografskog smještaja u blizini velikoga grada, i Općina Čepin, slično velikom broju drugih slavonskih općina, pokazuje negativne trendove opadanja stanovnika i migracija. S druge strane, u odnosu na prethodno razdoblje, Općina Čepin pokazuje pozitivni razvojni trend čemu je vjerojatno doprinijelo i njihovo sudjelovanje u privlačenju sredstava europskih fondova.

3.2. Financiranje razvojnih projekta Općine Čepin

Za razdoblje od 2014.-2020. Europske strukturne fondove činili su: Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond zajedno s Kohezijskim fondom, Europskim pomorskim i ribarskim fondom i Europskim poljoprivrednim fondom za ruralni razvoj.

Fondovi iz kojih je Općina Čepin dobivala financiranje su: Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond te Kohezijski fond.

3.2.1. Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)

Europski fond za regionalni razvoj osnovan je 1975. godine i cilj mu je ojačati gospodarsku i socijalnu koheziju u Europskoj uniji ispravljanjem neravnotežu između njezinih regija. Tradicionalno ima najveće alokacije od svih triju fondova kohezijske politike te financira najširi spektar prioriteta (Odak i sur., 2021:71).

Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) pomagaže jačanju ekonomske i socijalne kohezije država članica Europske unije. Većina ulaganja usmjerena je na prva dva prioriteta područja (pametnija i zelenija Europa), a nakon uvođenja izmijenjene uredbe 2020. godine, kohezijska politika promiče otvaranje novih radnih mjesta u malim i srednjim poduzećima, pružanje podrške zdravstvenom sektoru, poboljšanje pripremljenosti povezane s neočekivanim hitnim slučajevima i razvoj gospodarskih potpunog potencijala sektora turizma i kulture. Uključivanjem dodatnih 47,5 milijardi eura iz fonda EU sljedeće generacije, EU je dodijelila više od 370 milijardi eura svojim ekonomskim, socijalnim i teritorijalnim kohezijskim politikama za razdoblje 2021.-2027. godine. Hrvatska kroz korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj ima na raspolaganju sufinanciranje od 50 do 75% ukupne vrijednosti projekta (eu-projekti.info).

Tematska koncentracija fonda su inovacije, digitalizacija, podrška malim i srednjim poduzetnicima, ekonomija bez ugljika i obnovljivi izvori (eu-projekti.info).

Iz fonda se mogu financirati: MSP, ICT projekti, ulaganja u otvaranje novih radnih mjesta, ulaganja u projekte s niskom razinom ugljika, projekti vezani uz istraživanje i inovacije i prometnu infrastrukturu te projekti koji su vezani uz obnovljive izvore energije, energetiku i okoliš (eu-projekti.info).

Obnova utvrde Korod u Općini Čepin primjer je sufinanciranja iz Europskog fonda za regionalni razvoj kao i biciklistička staza.

3.2.2. Kohezijski fond

Kohezijski fond osnovan je 1993. godine kako bi se pridonijelo općem cilju jačanja ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije Unije pružanjem financijskih doprinosa u područjima okoliša i transeuropskih mreža u području prometne infrastrukture (Odak i sur., 2021:71).

Fokus kohezijske politike EU-a u razdoblju 2021.-2027. ostaje održiva gospodarska konkurentnost kroz istraživanje i inovacije, digitalnu tranziciju, ciljeve Europskog zelenog sporazuma, kao i promicanje europskog stupa socijalnih prava. Novo zakonodavstvo pojačava podršku pripremljenosti zdravstvenih sustava i osigurava bolje iskorištavanje potencijala kulture i turizma. Istodobno, pruža potporu radnicima i mjerama za rješavanje problema nezaposlenosti mladih i siromaštva djece. Kohezijski fond pokriva relativno dugačak popis investicijskih prioriteta u području prometa, energije i okoliša. Hrvatska kroz korištenje tog instrumenta ima pravo na sufinanciranje u iznosu od 80-85% ukupne vrijednosti projekata (eu-projekti.info).

Iz fonda se mogu financirati: promicanje mjera energetske učinkovitosti i obnovljive energije, projekti iz zaštite okoliša i prometne infrastrukture, razvoj pametnih energetskih sustava, promicanje prilagodbe na klimatske promjene, sprečavanja rizika i otpornost na katastrofe, promicanje održivog upravljanja vodama te jačanje biološke raznolikosti, zelena infrastruktura u urbanim sredinama, okoliš i smanjenje zagađenja (eu-projekti.info).

Primjeri projekata koji su sufinancirani iz Kohezijskog fonda su: Novi Adrion - promicanje održivog korištenja prirodne baštine PP Biokovo, izgradnja i opremanje Tehno parka Garešnica, ulaganje u dnevnu bolnicu i jednodnevnu kirurgiju Opće bolnice Pula i uređenje centra Darda (safu.hr). Projekt koji je sufinancirala Kohezijska politika u Općini Čepin je reciklažno dvorište.

3.2.3. Europski socijalni fond

Iz fonda se mogu financirati: poboljšavanje mogućnosti zapošljavanja, promicanje zapošljavanja i socijalne uključenosti mladih, podizanje životnog standarda kroz pomaganje pri dobivanju posla, ulaganja u ljudske resurse i poboljšanje pristupu tržišta rada, osnaživanje najugroženijih i nezaposlenih te integriranje ljudi u nepovoljnom položaju u društvo i osiguravanje pravednijih životnih prilika za sve (eu-projekti.info).

Primjer gdje sufinancira ESF u Općini Čepin je projekt „Zaželi bolji život u Čepinu“. Poziv „Zaželi-program zapošljavanja žena“ u skladu je s europskim i nacionalnim preporukama o unaprjeđenju položaja žena na tržištu rada i zaštite prava žena. U skladu je i sa smjernicama politika zapošljavanja država članica EU s naglaskom na promicanje socijalne isključenosti i suzbijanja siromaštva pogotovo uzevši u obzir da će se kao sudionice ovih aktivnosti uključiti žene koje su u nepovoljnom položaju na tržištu rada, a koje će skrbiti o starijim osobama i osobama u nepovoljnom položaju (esf.hr, 2020).

Još jedan primjer u Općini Čepin je projekt Zajedno u zajednici Općine Čepin – briga za kvalitetan život osoba starije životne dobi. Ovim projektom organizirala se aktivnost na svakodnevnoj bazi. Neke od aktivnosti uključene u projekt bile su: ručni rad, društvene igre i svakodnevna tjelovježba. Projekt je bio namijenjen osobama starije životne dobi, od 65 godina starosti. U sklopu projekta za redovne sudionike projektnih aktivnosti osiguran je bio besplatan prijevoz (cepin.hr).

3.3. Razvojni projekti u Općini Čepin od 2013.-2023

Prema podacima koje smo dobili od Općine Čepin, devet je projekata u kojima je sudjelovala Općina Čepin od 2013. do 2023. godine. Projekti sufinancirani iz EU u Općini Čepin od 2013.-2023. su energetska obnova objekata u vlasništvu Općine, izgradnja mreže biciklističkih staza, izgradnja reciklažnog dvorišta, izgradnja poduzetničke zone, izrada projektne dokumentacije za obnovu utvrde Korod, izgradnja Agroparka – tržnice na malo, rekonstrukcija javne rasvjete i izgradnja kružnog toka u centru Čepina (Tablica 4).

Tablica 4. Prikaz projekata i europskih fondova iz kojeg su sufinancirani

Projekti u Općini Čepin iz EU	Europski fond
Energetska obnova objekata u vlasništvu Općine	Europski fond za regionalni razvoj
Biciklistička staza	Europski fond za regionalni razvoj
Reciklažno dvorište	Kohezijski fond
Poduzetnička zona	Europski fond za regionalni razvoj
Projektna dokumentacija za obnovu utvrde Korod	Kohezijski fond
Agropark – tržnice na malo	Europski fond za regionalni razvoj
Rekonstrukcija javne rasvjete	Europski fond za regionalni razvoj

Izvor: autor

Projekt koji je sufinancirala Europska unija iz Europskog fonda za regionalni razvoj kroz Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. je Energetska obnova objekata u vlasništvu Općine Čepin. Izdvojeno je gotovo 3,5 milijuna kuna za energetska obnova zgrade NK Klas, zgrade NK Čepin i društvenog doma u Čepinskim Martincima (cepin.hr).

Za projekt Energetske obnove zgrade NK „Klas“ Čepin, Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja donijelo je odluku o financiranju u najvišem iznosu bespovratnih sredstava od 403.984,10 kuna dok je Europski fond za regionalni razvoj odobrilo dodatnih 254.585,38 kn za energetska obnova zgrade nogometnog kluba NK Klas. Ukupno je odobreno 658.569,48 kn bespovratnih sredstava, dok je razliku do punog iznosa

sufinancirala Općina Čepin. Za projekt Energetske obnove zgrade NK „Čepin“, Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja sufinancira u visini 633.081,17 kuna, dok Europski fond za regionalni razvoj sufinancira 272.924,72. Ukupno je odobreno 906.005,89, a razliku do punog iznosa sufinancira Općina Čepin. Također, za projekt Energetske obnove društvenog doma u Čepinskim Martincima, Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja donijelo je odluku o financiranju u najvišem iznosu bespovratnih sredstava od 761.237,92 kuna. Dodatnih 327.419,37 kuna bespovratnih sredstava je iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Za ovaj projekt odobreno je ukupno 1.088.657,29 kuna bespovratnih sredstava, a razliku do punog iznosa će također sufinancirati Općina Čepin (cepin.hr).

Prijavom na poziv „Revitalizacija kulturne baštine urbane aglomeracije Osijek“ Općina Čepin osigurala je bespovratna sredstva za provođenje projekta “Izrada projektne tehničke dokumentacije obnove utvrde Kolođvar i izgradnje dodatnog sadržaja“. Projektom se predviđa izrada dokumentacije za revitalizaciju utvrde Kolođvar i izrada projektne tehničke dokumentacije izgradnje dodatnog edukativno turističkog sadržaja. Projekt predstavlja održivo ulaganje u obnovu kulturne baštine kako bi se ista stavila u funkciju turizma i edukacije. Ukupna vrijednost projekta iznosi 2.813.850,00 kn, od čega iznos sufinanciranja iznosi 1.881.772,50 kn, a vlastito sufinanciranje 332.077,50 kn. Projekt je sufinancirala Europska unija iz Kohezijskog fonda (cepin.hr).

Za projekt rekonstrukcija javne rasvjete, Općina Čepin je (250.000,00 kn), uz sufinanciranje Ministarstva gospodarstva (200.000,00 kn) i Fonda za zaštitu okoliša (550.000,00 kn), skupila dovoljno financijskih sredstava za prelazak na eko LED rasvjetu (cepin.hr).

3.3.1. Ključni projekti za razvoj Općine

a) Reciklažno dvorište u Čepinu

Projekt službenog naziva „Izgradnja reciklažnog dvorišta u cilju smanjenja divljih odlagališta i količine miješanog otpada u Općini Čepin“ označenog referentnim brojem Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava – KK.06.3.1.03.0087. predstavlja zbrinjavanje otpada bez naknade za mještana područja Općine Čepin s ciljem smanjenja divljih odlagališta i količine miješanog otpada u Općini Čepin te doprinosi ispunjavanju ciljeva Plana gospodarenja otpadom RH 2017.-2022. (cepin.hr).

Tablica 5. Prikaz općih informacija o projektu Reciklažnog dvorišta u Čepinu

Naziv projekta	Izgradnja reciklažnog dvorišta u cilju smanjenja divljih odlagališta i količine miješanog otpada u Općini Čepin
Ukupna vrijednost projekta	3.171.793,39kn
EU sufinanciranje	2.636.131,80kn
Razdoblje provedbe projekta	13.06.2018-25.01.2020.
Europski fond	Kohezijski fond

Izvor: autor

Cilj projekta je stvoriti uvjete za recikliranje razvrstanog otpada iz mješovitog otpada kako bi osigurali održivo gospodarenje otpadom. Specifični cilj projekta je smanjiti mješoviti otpad koji se odlaže na različitim mjestima u Općini Čepin te podići svijest o štetnosti stakleničkih plinova i utjecaju divljih deponija na podzemne pitke vode.

Slika 2. Prikaz reciklažnog dvorišta u Općini Čepin (izvor: autor)

Projekt izgradnje reciklažnog dvorišta Čepin doprinosi očuvanju prirodnog nasljeđa za buduće generacije. Zaštita prirode i okoliša, u skladu s održivim razvojem izravno se promiče društveno odgovorno i aktivno djelovanje lokalnih dionika u zajednici te izravno uključivanje lokalnih udruga i lokalnog stanovništva u provođenje budućih aktivnosti. Time

se osigurava umrežavanje i stvaranje lokalno, civilnog i privatnog partnerstva kao sredstva jačanja društvenog, socijalnog i gospodarskog stanja lokalne zajednice. Reciklažnim dvorištem upravlja tvrtka Komunalac Čepin d.o.o. za komunalnu djelatnost. Tvrtka Komunalac je ovlaštenu koncesionar u vlasništvu Općine Čepin. Projekt je sufinancirala Europska unija iz Kohezijskog fonda (cepin.hr).

b) Izgradnja biciklističkih staza u Čepinu

Općina Čepin pokrenula je projekt Izgradnja biciklističkih staza u Čepinu kroz koji će izgradnjom i povezivanjem biciklističkih staza na području Općine i okolice stvoriti preduvjete za veću protočnost i sigurnije prometovanju na gradskim i prigradskim relacijama te još bolju povezanost s Osijekom. Projektom je obuhvaćena gradnja tri biciklističke staze u Općini Čepin. Provedba projekta započela je u svibnju 2017. godine i trajala je do rujna 2021., a cilj je bio izgradnja, prilagodba i modernizacija mreže biciklističkih staza namijenjenih javnoj uporabi i povezivanju raznih oblika prijevoza prihvatljivih za okoliš. (cepin.hr)

Potreba za navedenim intervencijama utvrđena je u prethodno provedenim studijama i potvrđena strateškim dokumentima pri čemu su identificirane sljedeće prednosti korištenja bicikla, odnosno sljedeći pozitivni utjecaji razvitka biciklizma u urbanim područjima: smanjenje prometnih zagušenja, smanjeno zagađenje zraka, smanjeno vrijeme putovanja, fleksibilnost i prostorna učinkovitost pri kretanju, ravnomjerna dostupnost, smanjenje onečišćujućih emisija i buke, povećana sigurnost prometa, gospodarski razvitak, zdravlje stanovnika, održivo korištenje prirodnih resursa i smanjenje doprinosa klimatskim promjenama, stvaranje temelja održivom prostornom razvoju i pozitivnoj slici urbane aglomeracije (cepin.hr).

Biciklistička infrastruktura poboljšava bolju povezanost dnevnih migracijskih ruta unutar urbane aglomeracije Osijek. Stvaranjem koherentne mreže biciklističkih staza te osiguranjem sigurnosti biciklističkih ruta, smanjuje se vremenski razmak između polazne točke/odredišta i autobusnih stajališta. Time autobusni javni prijevoz postaje izbor konkurentniji prijevozu osobnim automobilom. Izgradnja i unaprjeđenje biciklističkih staza omogućuje potiče sigurniju i lakšu upotrebu bicikla kao glavnog prijevoznog sredstva, pridonosi smanjenju se broj lokalnih putovanja vozilima te potiče korištenje bicikla i javnog prijevoza za lokalna putovanja.

Tablica 6. Prikaz općih informacija o projektu Izgradnja biciklističkih staza u Čepinu

Naziv projekta	Izgradnja biciklističkih staza u Čepinu
Ukupna vrijednost projekta	9.194.457,64 HRK
EU sufinanciranje	6.312.796,13
Razdoblje provedbe projekta	18. svibnja 2017. – 18. rujna 2020.
Europski fond	Europski fond za regionalni razvoj

Izvor: autor

Slika 3. Plakat za izgradnju biciklističkih staza u Čepinu (Izvor: <https://www.cepina.hr/index.php/novosti/1866-izgradnja-biciklistickih-staza-u-cepina-kroz-eu-projekt-do-6-3-kilometara-novih-biciklistickih-staza>)

c) Izgradnja prometne i komunalne infrastrukture gospodarske zone Čepin

Projekt službenog naziva „Izgradnja prometne i komunalne infrastrukture Gospodarske zone Čepin“ označenog referentnim brojem Ugovora o dodijeli bespovratnih sredstava – KK.03.1.2.03.0053. predstavlja ulaganje u poduzetničku infrastrukturu kroz poziv za sufinanciranje projekata KK.03.2.1.03 financiranih iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova u financijskom razdoblju 2014.–2020. putem Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta kao posredničko tijelo 1 i Središnje agencije za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske unije kao posredničko tijelo 2, naziva „Razvoj infrastrukture poduzetničkih zona“ (cepin.hr)

Tablica 7. Prikaz općih informacija o projektu Izgradnje prometne i komunalne infrastrukture gospodarske zone u Čepinu

Naziv projekta	Izgradnja prometne i komunalne infrastrukture gospodarske zone Čepin
Ukupna vrijednost projekta	13.346.130,48 HRK
EU sufinanciranje	7.129.013,78 HRK
Razdoblje provedbe projekta	03.06.2019.-31.10.2021.
Europski fond	Europski fond za regionalni razvoj

Izvor: autor

Svrha projekta Izgradnje prometne i komunalne infrastrukture gospodarske zone Općine Čepin je razvoj poduzetničke infrastrukture na području Općine Čepin u cilju osiguranja kvalitetnog prostora za odvijanje i povećanje poslovne aktivnosti na predmetnom području. Općina Čepin jedna je od najvećih Općina u Republici Hrvatskoj i najveća je općina u Osječko-baranjskoj županiji s ukupnim brojem stanovnika od 11 599 stanovnika prema zadnjem Popisu stanovništva 2011. (Općina Čepin, 2022). Razvijenost područja i gospodarska struktura determinirana je geografskim i reljefnim osobitostima kraja, stoga gospodarsku osnovu čini poljoprivreda i razvijena prehrambena industrija. Sve veći gospodarski značaj imaju djelatnosti građevinarstva, obrtništva, trgovine i dr. Predloženim projektom izgrađena je poduzetnička infrastruktura na ukupno oko 23 ha površine namijenjene za proizvodne, obrtničke i zanatske djelatnosti i usluge, te za trgovinu i

skladištenje na području općine Čepin u cilju osiguranja kvalitetnog prostora za odvijanje i povećanje poslovne aktivnosti na predmetnom području (cepin.hr).

Slika 4. Plakat za izgradnju prometne i komunalne infrastrukture gospodarske zone Čepin (izvor: autor)

Osnovni cilj projekta je usmjeren na jačanje infrastrukturnih kapaciteta za povećanje poduzetničke aktivnosti i stvaranje preduvjeta za razvoj povoljne investicijske klime i ulaganja u svrhu povećanja konkurentnosti gospodarstva i zapošljavanja na području općine Čepin i OBŽ. Dodano, projekt ima vrijednost za povećanje kvalitete življenja i doprinosi održivom razvoju zajednice ostvarenjem posebnog cilja predloženog projekta, odnosno stvaranjem preduvjeta za očuvanje okoliša ulaganjem u održive sustave odvodnje kojim se direktno štiti vodni resurs predmetnog područjan - "Crpilište Vinogradi". Predmetnim ulaganjem Gospodarska zona otvaraju se mogućnosti povećanja investicija, generiranja novih radnih mjesta, jačanja malih i srednjih poduzeća i pokretanja lokalnog gospodarstva. Provedbom predmetnog projekta i ostvarenjem cilja jačaju se poduzetnički infrastrukturni kapaciteti na lokalnoj razini kao preduvjet ujednačenog rasta i razvoja regija na nacionalnoj, ali i europskoj razini, čime se direktno doprinosi uspješnosti provedbe politike regionalnog razvoja. U kontekstu teritorijalnog razvoja regija Republike Hrvatske, predmetni projekt je usmjeren na poticanje dugoročnog gospodarskog rasta i povećanje kvalitete života u regiji Slavonije, kao jednoj od najmanje razvijen i najsiromašnijih regija, pogođenom negativnim demografskim trendovima i iseljavanjem (cepin.hr).

d) Poslovna zgrada - Agropark

Projekt izgradnje poslovne zgrade – Agropark

Tablica 8. Prikaz općih informacija o projektu Poslovna zgrada-Agropark

Naziv projekta	Poslovna zgrada-Agropark
Ukupna vrijednost projekta	5.734.647,66 HRK
EU sufinanciranje	3.988.697,42 HRK
Razdoblje provedbe projekta	01.02.2021.-30.09.2023.
Europski fond	Europski fond za regionalni razvoj

Izvor: autor

Projekt je sufinanciran iz Europskog fonda za regionalni razvoj i to na način da Europska unija sudjeluje u iznosu od 70%, dok je ostatak od 30% sufinanciran sredstvima Općine Čepin. Uz radove izgradnje, projektom Poslovna zgrada-Agropark obuhvaćeno je i opremanje Agroparka te ostali popratni troškovi. Poslovna zgrada Agroparka će sadržavati izložbeno-prodajni prostor gdje će se nalaziti štandovi, a sastoji se od 1 natkrivenog prostora od 211,32 m², te dva zatvorena prostora – 15,89 m² i 16,36 m², sanitarnog čvora i skladišta. Ukupna površina iznosi 350 m² (cepin.hr).

Slika 5. Plakat za poslovnu zgradu-Agropark (izvor: autor)

Ovaj projekt je posebno značajan jer će Agropark obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, obrtnicima i poduzetnicima kroz subvencionirani najam pružiti mogućnost za razvoj i brže napredovanje njihove djelatnosti (cepin.hr).

Zaključno, Tablica 9. sažima popis najvažnijih projekata u čijoj je provedbi sudjelovala Općina Čepin s njihovim ključnim obilježjima. Iz prikaza je vidljivo da su značajna ulaganja napravljena za izgradnju infrastrukture koja će značajno utjecati na poticanje diverzifikacije gospodarstva, to jest omogućavanje razvoja poduzetništva, obrtništva i poljoprivrednih djelatnosti, kao i za poboljšanje očuvanja i unapređenja kvalitete života pri čemu je naglasak stavljen na područja zbrinjavanja otpada i razvoja novih prometnih poveznica s centrom regije.

Tablica 9. Osnovna obilježja ključnih projekata u Općini

	Naziv projekta	Osnovno obilježje
1.	Reciklažno dvorište u Čepinu	Obnavljanje resursa
2.	Izgradnja biciklističkih staza u Čepinu	Siguran put do grada i bolja povezanost s gradom
3.	Izgradnja prometne i komunalne infrastrukture gospodarske zone Čepin	Najskuplji i najveći projekt, nova radna mjesta, proširenje poslovanja lokalnih poduzetnika
4.	Poslovna zgrada-agropark	Mogućnost plasiranja proizvoda lokalnih poljoprivrednika i obrtnika

Izvor: autor

4. ZAKLJUČAK

Sredstva Europske unije predstavljaju jedan od najsigurnijih izvora za financiranje razvojnih projekata za ruralni razvoj, a Općina Čepin je dobar primjer uspješnog korištenja sredstava iz Europske unije kroz Europske strukturne i investicijske fondove za financiranje različitih projekata.

Općina Čepin je u desetogodišnjem razdoblju od ulaska u EU, odnosno od 2013.-2023. godine sudjelovala u devet projekata koje je sufinancirala Europska Unija. Općina Čepin najviše je promicala poduzetništvo kroz dva velika projekta za zapošljavanje stanovništva, a to su Poslovna zgrada-Agropark i izgradnja prometne i komunalne infrastrukture gospodarske zone Čepin. Agropark će omogućiti obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, obrtnicima i poduzetnicima razvoj njihove djelatnosti kroz subvencionirani najam te će im se na taj način pružiti mogućnost za brže napredovanje i razvoj. Razvojem poduzetništva utječe se i na razvoj cijele Općine Čepin. Čime se ostvaruju veće mogućnosti za zapošljavanje i povećanja prihoda same Općine te se na taj način ostvaruje bolja kvaliteta života u Općini Čepin. Upravo će te mjere doprinjeti privlačenju i ostanku mladih obitelji u Čepinu.

5. POPIS LITERATURE

1. Dzs.hr (mrežne stranice Državnog zavoda za statistiku) www.dzs.hr (11.04.2023.)
2. Cebin.hr (mrežne stranice Općine Čepin) www.ceb.hr (11.04.2023.)
3. Hzz.hr (mrežne stranice Hrvatskog zavoda za zapošljavanje) <https://www.hzz.hr/statistika/> (01.05.2023.)
4. Općina Čepin (2022). Plan razvoja Općine Čepin za razdoblje od 2021. do 2027., Dostupno na: https://www.ceb.hr/images/doc/Plan%20razvoja%20op%C4%87ine%20C4%8Cepin%20za%20razdoblje%20do%202027._final_oznaka%20vidlj.pdf (11.04.2023.)
5. Enciklopedija.hr (mrežno izdanje Hrvatske enciklopedije). Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43668>(11.04.2023.)
6. Odak, A., Rajaković, M., Žabojeć, M. (2021). Financijska perspektiva Europske Unije 2021.-2027. S naglaskom na kohezijsku politiku. Školska knjiga, Zagreb
7. eu-projekti.info (2022). Europski fondovi 2021-2027. Dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/fond-category/esi-fondovi-2021-2027/#> (11.10.2022.)
8. Savić, Z., Gelo, R., Bukovac, S. (2013). Ususret fondovima kohezijske politike u Hrvatskoj, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb. Dostupno na: https://www.safu.hr/datastore/filestore/10/Ususret_fondovima_Kohezijske_politike_HGK.pdf (11.10.2022.)
9. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (mrežne stranice). Odboren zakonodavni paket za Kohezijsku politiku 2021.–2027. Objavljeno 11.03.2021 <https://razvoj.gov.hr/vijesti/odobren-zakonodavni-paket-za-kohezijsku-politiku-2021-2027/4527>
10. Safu.hr (mrežne stranice Središnje agencije za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske unije), Operativni program Konkurentnost i kohezija <https://www.safu.hr/category/projekti/opkk/>
11. Esf.hr (mrežne stranice Europskog socijalnog fonda) (2020). Poziv na dostavu projektnih prijedloga “Zaželi – program zapošljavanja žena – faza II” <http://www.esf.hr/natjecaji/socijalno-ukljucivanje/zazeli-program-zaposljavanja-zena-faza-ii/>

12. Cebin.hr (2020). Reciklažno dvorište u Čepinu. Dostupno na: <https://www.cep.hr/index.php/novosti/1713-reciklazno-dvoriste-u-cepincu> (11.4.2023.)
13. Cebin.hr (2020). Gospodarska zona Čepin. Dostupno na: <https://www.cep.hr/index.php/novosti/2055-gospodarska-zona-cepincu-2> (11.4.2023.)
14. Cebin.hr (2021). Kreće izgradnja agroparka. Dostupno na: <https://www.cep.hr/index.php/novosti/2174-krece-izgradnja-agroparka> (11.4.2023.)
15. Cebin.hr (2021). Zajedno u zajednici Općine Čepin. Dostupno na: <https://www.cep.hr/zajedno-u-zajednici-opcine-cepincu/> (11.4.2023.)
16. Narodne novine (2017). Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti, NN 132/2017. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_132_3022.html (14.06.2023.)

